

РОЛЬ ОРГАНІЗАЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

THE ROLE OF CIVIL SOCIETY ORGANIZATIONS IN ENSURING THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION

Науmkіна С.М.,

orcid.org/0000-0002-1125-647X

доктор політичних наук, професор,

завідувач кафедри політичних наук та права

Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет

імені К.Д. Ушинського»

Дорошенко Я.О.,

orcid.org/0009-0009-2314-3147

аспірантка кафедри політичних наук і права

Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет

імені К.Д. Ушинського»

У представленій науковій статті здійснено всебічний та глибокий теоретико-прикладний аналіз ролі організацій громадянського суспільства (ОГС) як ключового інституційного детермінанта забезпечення стратегії сталого розвитку України в умовах інтенсифікації євроінтеграційних процесів та безпрецедентних викликів сучасності. Актуальність дослідження зумовлена об'єктивною необхідністю синхронізації національних економічних, екологічних та соціальних пріоритетів із засадами Європейського зеленого курсу та Цілями сталого розвитку ООН до 2030 року.

Метою статті є визначення стратегічної ролі громадських організацій у забезпеченні сталого розвитку України та аналіз їхнього впливу на виконання євроінтеграційних вимог. Автор детально розкриває архітектуру багаторівневої взаємодії між громадським сектором, державними інституціями та міжнародними структурами, акцентуючи увагу на тому, що громадянське суспільство в Україні трансформувалося з реципієнта допомоги у повноправного суб'єкта формування державної політики.

У роботі ґрунтовно аналізується функціональна трансформація громадських організацій, зокрема їхня роль у забезпеченні прозорості та підзвітності процесів повоєнної відбудови через механізми програми Ukraine Facility. Особливу увагу приділено екологічному вектору сталого розвитку, де громадський сектор виступає гарантом імплементації високих стандартів екологічної безпеки та кліматичної нейтральності. Доведено, що без активного залучення ОГС неможливе досягнення соціальної згуртованості та інклюзивності, які є фундаментальними цінностями Європейського Союзу. Стаття містить авторські аналітичні таблиці, що демонструють динаміку інституційного зростання сектору та прогрес у виконанні ключових індикаторів ЦСР. Наукова новизна дослідження полягає у систематизації ролі ОГС як критичного чинника національної стійкості через призму європейських стандартів сталого управління. Обґрунтовано, що саме громадський контроль є головним запобіжником корупційних ризиків, що критично важливо для збереження довіри міжнародних партнерів. Висновки статті мають практичне значення для розробки стратегічних документів у сфері взаємодії влади та громадськості на шляху до повноправного членства України в ЄС.

Ключові слова: Україна, ЄС, сталий розвиток, громадянське суспільство, громадські організації, громадський контроль, держава, державотворення, євроінтеграція, моніторинг, корупційні ризики, безпека, комунікації, міжнародна фінансова допомога, Green Deal, Ukraine Facility.

This scientific article provides a comprehensive and profound theoretical and applied analysis of the role of civil society organizations (CSOs) as a key institutional determinant in ensuring Ukraine's sustainable development strategy amid the intensification of European integration processes and unprecedented modern challenges. The relevance of the study is driven by the objective need to synchronize national economic, environmental, and social priorities with the principles of the European Green Deal and the UN Sustainable Development Goals 2030.

The purpose of this article is to emphasize the strategic role of large-scale organizations in ensuring the development of Ukraine and to analyze their influx into the new European integration benefits. The author reveals in detail the architecture of multi-level interaction between the public sector, state institutions, and international structures, emphasizing that civil society in Ukraine has transformed from a recipient of aid into a full-fledged subject of state policy formation.

The paper thoroughly analyzes the functional transformation of non-governmental organizations, in particular their role in ensuring the transparency and accountability of post-war reconstruction processes through the mechanisms of the Ukraine Facility program. Special attention is paid to the environmental vector of sustainable development, where the public sector acts as a guarantor of the implementation of high standards of environmental safety and climate neutrality. It is proven that without the active involvement of CSOs, it is impossible to achieve social cohesion and inclusiveness, which are fundamental values of the European Union. The article contains original analytical tables demonstrating the dynamics of the sector's institutional growth and progress in fulfilling key SDG indicators. The scientific novelty of the study lies in the systematization of the role of CSOs as a critical factor in national resilience through the prism of European standards of sustainable management. It is substantiated that public control is the main safeguard against corruption risks, which is critical for maintaining the trust of international partners. The findings of the article are of practical importance for the development of strategic documents in the field of interaction between the government and the public on Ukraine's path to full membership in the EU.

Key words: Ukraine, EU, sustainable development, civil society, civil society (public) organizations, public control, state, state-building, European integration, monitoring, corruption risks, security, communications, international financial assistance, Green Deal, Ukraine Facility.

Вступ. Процес інтеграції України до Європейського Союзу вимагає не лише гармонізації законодавства, а й глибокої трансформації суспільних відносин на засадах сталого розвитку. Сучасний етап державотворення характеризується необхідністю протистояння екзистенційним викликам та одночасним виконанням зобов'язань у межах Європейського зеленого курсу та Цілей сталого розвитку (ЦСР) ООН до 2030 року. У цьому контексті громадянське суспільство виступає головним контролером та каталізатором впровадження екологічних, соціальних та правових стандартів.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні та практичному аналізі трансформаційної ролі організацій громадянського суспільства як стратегічного партнера держави у забезпеченні сталого розвитку та виконанні критеріїв членства в Європейському Союзі.

Наукові завдання:

1. Дослідити генезис та динаміку розвитку інституту громадянського суспільства в Україні в контексті євроінтеграційних вимог 2021–2025 років.

2. Визначити основні вектори впливу громадських організацій на реалізацію екологічної та соціальної складової сталого розвитку.

3. Проаналізувати ефективність механізмів громадського моніторингу прозорості використання міжнародної фінансової допомоги.

4. Виявити інституційні бар'єри, що обмежують потенціал громадського сектору в регіонах, та запропонувати шляхи їх подолання.

Методи дослідження. В основу дослідження покладено комплексний науковий підхід, що базується на використанні загальнонаукових та спеціальних методів:

– Системно-структурний метод застосовано для аналізу ієрархії взаємодії ОГС та державних органів у процесі реалізації реформ.

– Порівняльно-правовий метод дозволив оцінити ступінь відповідності українських практик громадського контролю стандартам та директивам Європейського Союзу.

– Метод статистичного аналізу та прогнозування використано для обробки емпіричних даних щодо кількісного зростання НУО та оцінки прогресу виконання Цілей сталого розвитку.

– Графічний метод застосовано для наочної візуалізації аналітичних даних, наведених у таблицях та схемах статті.

– Кейс-стаді (метод аналізу конкретних ситуацій) використано для вивчення успішних прикладів громадської адвокації у сфері «зеленого» відновлення.

Аналіз останніх досліджень. Питання сталого розвитку та ролі громадського сектору висвітлювали у своїх працях С. Берзіна, О. Павленко, Ю. Ткаченко, а також експерти міжнародних інституцій (OECD, UNDP). Проте динаміка змін після 2021 року потребує оновленого аналізу інституційної спроможності ОГС у процесах повоєнної відбудови.

Результати. Громадські організації в Україні за останні роки перетворилися на потужний інституційний інструмент, здатний пропонувати стратегічні рішення для розвитку держави. Аналіз емпіричних даних свідчить про феномен «інституційної стійкості» українського громадянського суспільства. Попри складні умови, ми спостерігаємо якісне та кількісне зростання сектору (див. Табл. 1).

Аналіз даних Таблиці 1 дозволяє констатувати, що перехід від неформальних ініціатив до юридичної реєстрації ОГС зумовлений необхідністю взаємодії з європейськими фондами. Очікуваний приріст у 2024–2025 роках прямо корелює з вимогами програми Ukraine Facility, де участь громадськості є обов'язковим запобіжником корупційних ризиків [5]. ОГС перетворюються з інститутів «виживання» на інститути «розвитку», що є ключовим індикатором готовності до вступу в ЄС.

Прогрес виконання Цілей сталого розвитку в контексті ЄС – це, перш за все, сталий розвиток України, що базується на триєдиній концепції: економічна стабільність, соціальна справедливість та екологічна рівновага. Громадські організації виступають медіаторами, які забезпечують інклю-

живність цих процесів. На основі моніторингових звітів було систематизовано прогрес виконання окремих ЦСР (див. Табл. 2).

Дані Таблиці 2 демонструють, що найвищий прогрес (84%) зафіксовано у сфері партнерства (Ціль 17). Це наслідок глибокої інтеграції українських НУО у транс'європейські мережі. Водночас, екологічний блок (Ціль 13–61 %) потребує посилення експертної участі громадського сектору. Низький показник пояснюється пріоритетністю безпекових питань, проте в межах «зеленого» переходу ОГС мають стати головними драйверами модернізації.

У цьому контексті доцільно розглянути екологічний та соціальний виміри сталого управління. Європейський зелений курс (Green Deal) ставить перед Україною виклик радикального оновлення промисловості. Громадські організації виконують функцію експертних центрів, здійснюючи незалежний екологічний моніторинг, що є вимогою Угоди про асоціацію [3]. У соціальному вимірі ОГС забезпечують стійкість через проекти підтримки ВПО та ветеранів, реалізуючи принципи інклюзії та захисту прав людини, що відповідає Соціальній хартії ЄС.

Таблиця 1

Динаміка реєстрації організацій громадянського суспільства в Україні (2021–2025 рр.)

Рік	Кількість зареєстрованих ОГС (од.)	Приріст (%)	Основна сфера діяльності (пріоритет)
2021	92 450	+2,1%	Місцевий розвиток, екологія
2022	98 120	+6,1%	Гуманітарна допомога, волонтерство
2023	104 500	+6,5%	Відбудова, захист прав людини
2024	112 300	+7,4%	Євроінтеграція, моніторинг реформ
2025 (прогноз)	118 000	+5,1%	Сталий розвиток, «зелений» перехід

Джерело: Складено авторам на основі даних Держстату та аналітичних звітів [1, 4].

Таблиця 2

Прогрес виконання окремих Цілей сталого розвитку (ЦСР) в Україні

Ціль сталого розвитку (ЦСР)	Виконання (на 2025 р., %)	Роль ОГС у реалізації цілі
Ціль 7: Чиста енергія	68%	Адвокація енергоефективності, ВДЕ.
Ціль 11: Сталі міста	72%	Контроль за планами відбудови громад.
Ціль 13: Зміна клімату	61%	Моніторинг викидів, Green Deal.
Ціль 16: Сильні інститути	75%	Антикорупційний моніторинг, реформа суду.
Ціль 17: Партнерство	84%	Транскордонне співробітництво з ЄС.

Джерело: Адаптовано за даними ООН та Міністерства економіки України [6, 7].

Відтак, роль громадянського суспільства у забезпеченні сталого розвитку України є визначальною. ОГС забезпечують прозорість використання європейських коштів, здійснюють контроль за дотриманням екологічних стандартів та сприяють соціальній згуртованості. Подальша інтеграція до ЄС вимагає зміцнення інституційної спроможності регіональних організацій та створення сталих механізмів їхньої участі у прийнятті державних рішень.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє сформулювати цілісну систему висновків щодо ролі ОГС у забезпеченні сталого розвитку України.

1. Інституційна трансформація та суб'єктність. Український громадський сектор пройшов шлях від реактивного волонтерства до проактивної участі у державотворенні. Сьогодні ОГС є повноцінним інституційним детермінантом сталого розвитку, що виконує функцію «зв'язуючої ланки» між нормативними вимогами ЄС та реальними

потребами громад. Рівень довіри міжнародних партнерів до України прямо корелює з інтенсивністю залучення ОГС до моніторингу процесів відбудови.

2. Громадський контроль та прозорість (Ukraine Facility). Механізми громадського моніторингу, інтегровані в програму Ukraine Facility, є найефективнішим інструментом забезпечення прозорості. ОГС забезпечують підзвітність процесів повоєнної відбудови, виступаючи незалежними моніторами використання фінансової допомоги. Це критично для виконання ЦСР № 16 (Сильні інститути), прогрес якої наразі становить 75 %.

3. Екологічна модернізація та Green Deal. Саме екологічні ОГС є головними драйверами кліматичної нейтральності в Україні. В умовах війни громадський сектор утримує екологічний порядок денний, здійснюючи незалежний моніторинг довкілля та адвокуючи принципи «зеленої» від-

будови. Виконання ЦСР №13 (Зміна клімату) на рівні 61 % потребує подальшого посилення експертної участі ОГС для подолання безпекових та економічних викликів.

4. Соціальна інклюзія та згуртованість. Роль ОГС у реалізації соціальної складової сталого розвитку є критичною для збереження людського капіталу. Через проекти підтримки ВПО та ветеранів формується нова політична культура, заснована на принципах інклюзивності та Соціальної

хартії ЄС. Високий показник ЦСР №17 (84 %) підтверджує успішність транскордонного партнерства.

5. Стратегічні рекомендації. Для успішної євроінтеграції необхідно забезпечити інституційну спроможність регіональних ОГС та створити сталі механізми їхньої участі у прийнятті рішень. Держава має перейти від формальних консультацій до реального партнерства в межах діалогу «Влада – Бізнес – Громада».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Берзіна С. В. Сталий розвиток в умовах війни: виклики та можливості для України. *Економіка та суспільство*. 2023. № 51. DOI: 10.32782/2524-0072/2023-51-44.
2. Павленко О. В. Громадянське суспільство як суб'єкт євроінтеграційної політики України. *Часопис публічного права*. 2022. № 46. С. 88–95.
3. Сидоренко А. М. Екологічні стандарти ЄС та їх імплементація в Україні: роль громадського сектору. *Екологічні науки*. 2024. № 2(53). С. 14–21.
4. Ткаченко Ю. В. Трансформація громадського сектору України в умовах воєнного стану та євроінтеграції. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2023. № 10.
5. European Commission. *Ukraine 2023 Report: On the path to EU accession*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2023. 120 p.
6. OECD. *The Role of Civil Society in the Recovery and Reconstruction of Ukraine*. Paris: OECD Publishing, 2022.
7. United Nations Development Programme. *Civil Society in Ukraine: Resilience and Support during the War*. Kyiv: UNDP Ukraine, 2023.

Дата першого надходження статті до видання: 27.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 23.03.2026